

321.01
14:929 Makijaveli N.
141.7

MAKIJAVELIJEV VLADALAC

Anđelka Radosavljević-Milinković*

Apstrakt

Čitajući razna dela u kojima je obrađen Makijaveli i njegova politička misao primećujem da su spisi ili isuviše iscrpni za običnog čitaoca, ili pak u njima nema dovoljno podataka pa su naizgled šturi, te ću s toga ovim radom pokušati da dam jedan potpun, dovoljan, ali ne pretrpan pregled bitnih događaja iz Makijavelijevog života, njegove političke misli i sadržaj Vladaoca. Posebno ću se osvrnuti na cilj Vladaoca, kao ono što mnogima ne privlači pažnju, te biva zanemareno i zapušteno kao nešto nerelevantno i nevredno pomena.

Ključne reči: Makijaveli, Vladalac, država, sredstva, cilj.

UVOD

O moralnosti Makijavelijevog (Niccolò Machiavelli) *Vladaoca* (Il Principe) vekovima se polemíše. Dok jedni smatraju da je *Vladalac* delo pisano đavoljom rukom posrednika satane, najnemoralniji spis posle Hrista, optuživajući ga za razna nedela i masakre tokom istorije, među kojima su Vartolomejska noć, agenda fašističke Nemačke, drugi pak ističu da delo ne odražava autorovu nemoralnost, već na objektivna način oslikava veštine i metode italijanskih tiranina u vreme renesanse.

I pored toga što se Makijavelijeva politička filozofija vekovima pretežno uzima u negativnom kontekstu, što je on osuđivan kao pobornik i lobista svih nemoralnih radnji da bi vladar mogao da sačuva vlast, ne sme mu se osporiti da je prvenstveno uvideo i prikazao stvarnost političke prakse svog vremena, jer se ključ za shvatanje njegove misli može naći samo u prilikama vremena čiji je produkt bio.

Pobornici i protivnici ovog dela, pretežno se zadržavaju na surovim sredstvima koja Makijaveli stavlja na raspolaganje svom vladaocu, dok se malo ko bavi ciljem koji pokreće Makijavelija i njegovog vladara. Taj pokretač nije neki lični interes već viši cilj – država (osnivanje i održanje stabilne države, što pretpostavlja srećan i blagodetan život podanika). Ovo selektivno apstrahovanje ideja dela posledica je bukvalnog shvatanja i prihvatanja maksime „cilj opravdava sredstva“ i

---

* Doktorant na Departmanu za pravne nauke Univerziteta u Novom Pazaru, e-mail: radosavljevicandjelka044@gmail.com.

Makijavelijevog odnosa prema cilju, za koji uzima da je aksiom²⁶⁴, neupuštajući se u njegovo argumentovanje.

Smatram da je ovde neophodno ukazati i na to, da iako je poznato da je *Vladalac* pretežno inspirisan susretima sa tiraninom Čezarom Bordžijom (César Borja), Makijavelijev Bordžija nije samo onaj svirepi tiranin o kome govori istorija, već je s jedne strane odraz u ogledalu političkih prilika renesansne Italije i njenih predstavnika, a sa druge ličnost koja je uspela da uvede red u jednoj razjarenoj državi (Romanji), i čije metode bi po Makijaveliju mogle da spase Italiju.

Premda spis pisan u XVI veku, u *Vladaocu* Makijaveli je izložio i modernu političku misao ukazujući političarima da je u cilju uspostavljanja stabilne i jake države neophodno žrtvovati lične interese.

O MAKIJAVELIJU

Nikolo Makijaveli (Niccolò Machiavelli) firentinski političar, pisac i istoričar, „ imao je običaj da sebe definiše kao „istoričara, komičara i tragičara“ [...] „²⁶⁵ rođen je 1496. godine u Firenci gde je i umro 1527. godine.

Za svoga života bio je očevidac beskrupulozne borbe za vlast lišene svake etičnosti. Doživeo je veliku slavu Firence, bio svedok propadanja i ponovnog vraćanja porodice Mediči, a i sam je osetio i izgubio „vlast“, što je umnogome uticalo na njegov kasniji politički, filozofski i književni rad.

Radi boljeg poimanja, ovde prihvatam podelu Jovanovića, koji navodi da se njegov „[...] život deli na dva gotovo jednaka dela: od 1498 do 1512; od 1512 do 1527“²⁶⁶. Tako, njegov život delimo na dva razdoblja, i to u zavisnosti od toga da li je Makijaveli uživao kakvu funkciju ili nije. Period prvog razdoblja karakteriše republikanska vlada na čelu sa Soderinijem, koji se oslanja na neutralnu birokratiju. U ovoj birokratskoj vladi 1498. godine, po smrti Savanorole, četiri godine po proglašenju Republike Firence, Makijaveli biva postavljen za sekretara druge državne kancelarije koja se prvobitno bavila unutrašnjim problemima. Druga državna kancelarija docnije postaje prva kancelarija, a Makijaveli sekretar deseterice. Za vreme trajanja funkcije Makijaveli se bavi raznim poslovima, naročito vojnim i diplomatskim, te tako učestvuje u izaslanstvima i političkim misijama, i jedno vreme radi kao vojni ministar. U periodu od 1503. do 1506. godine poverena mu je dužnost da organizuje narodnu vojsku, što mu i uspeva. On mobilizuje seljačko stanovništvo iz okoline Firence, i sa takvom narodnom vojskom

---

*Doktorant na Departmanu za pravne nauke Internacionalnog Univerziteta u Novom Pazaru.

²⁶⁴ „aksiom (grč axioma ugled, autoritet sam po sebi) sama sobom ubedljiva naučna istina, očevidna istina, nedokažljiva istina, istina koja se ne može dokazati (npr Nijedno tvrđenje ne može biti istovremeno i tačno i netačno, Kad su dve količine jednake trećoj, onda su i među sobom jednake)“ def. u M., Vukajlija, *Leksikon stranih reči i izraza*, Prosveta, Beograd, 1980, st. 24.

²⁶⁵ L., De Krešenco, *Istorija moderne filozofije – od Nikole Kuzanskog do Galilea Galileja*, Svetovi, Novi Sad, 2004, st. 75

²⁶⁶ S., Jovanović, *Iz istorije političkih doktrina*, Beogradski izdavačko – grafički zavod, Jugoslavijapublik, Srpska književna zadruga, Beograd, 1990, st. 87.

zauzima Pizu 1509. godine. Nažalost, ova vojska nije bila dovoljno jaka pred vojskom, koja je ponovo dovela Medičijeve 1512. godine.

Iako kod savremenika nije stekao značajnu političku reputaciju, a neki čak i navode da „Makijaveli se u svojoj političkoj karijeri ničim nije pokazao čovek od inicijative i od dela, državnik i administrator“²⁶⁷, ovo razdoblje njegovog života može se nazvati zlatnim dobom za Makijavelija.

Drugo razdoblje njegovog života počinje porazom republike i povratkom Medičija 1512. godine, a završava se ponovnim uspostavljanjem republike i njegovom smrću. Te 1512. godine srušena je republika, a sa njom i Makijavelijeva karijera, on biva optužen za učešće u zaveri protiv Medičija, nakon čega se povlači u privatni život u San Kašano u Val di Peza, gde kao veliki poznavalac svog društva počinje da se bavi literarnim radom. Kada je sve drugo izgubio jedino mu ostaje pisati, te politička dela koja su nastala u izgnanstvu – *Vladalac* i *Razmatranje o prvih deset knjiga Tita Livija (Discorsi sopra la prima deca di Tito Livio)* zamena su za stvarnu političku delatnost koja mu je bila onemogućena.

Pored političkih dela, za vreme izgnanstva Makijaveli je napisao i *Zlatnog magarca, Mandagolu, Umetnost ratovanja, Život Kastruča Kastrokanija, Balfagoru arhiđavola, Kliciju* i par pesmica.

Iako u svojoj aktivnoj političkoj delatnosti nije stekao značajnu političku reputaciju, njegova privrženost vlasti i udobnosti „državničke fotelje“ nikada nije jenjavala. Koliko je „zagrizao“ za službom, vidi se iz neprestanog pokušaja da se po padu republike približi Medičijevima. U jednom pismu upućenom Vatoriju iz 1513. godine Makijaveli piše „Želeo bih da me gospoda Mediči počnu za nešto upotrebljavati, pa makar i da guram kamenje...“²⁶⁸. Ovakvi akti kao odraz nedoslednosti, stvorili su negodovanje kod njegovih savremenika, a ni njemu nisu mnogo poslužili. Za ponovne vladavine Medičijeva Makijaveli je stekao samo književničku reputaciju i postao istoropisac.

Ovog „udvarača“ Medičijevima ni Republika nije htela angažovati, te po proglašenju republike nakon što je doživeo da drugi dobije „njegovo“ mesto, 1527. godine, u 58. godini života, umire od infarkta, ostavivši za sobom značajna politička i književna dela.

Njegovu političku teoriju karakteriše odsustvo teologije i crkve. Ovaj strastveni rodoljub, realni političar, uviđa glavnu tendenciju kod političkih događaja, te piše o stvarima kakve jesu, bez ikakvog oslonca u bogoslovskoj metafizici.

Premda uporište svoje političke teorije nalazi u antičkim knjigama, Makijaveli se ne upušta o raspravljavanje o idealnoj državi, kao što to čine antički filozofi, na prvom mestu Platon. Za razliku od ovog antičkog filozofa za Makijavelija

---

²⁶⁷ S., Jovanović, op.cit., ibid.

²⁶⁸ R., D., Lukić, *Istorija političkih i pravnih teorija I knjiga, od antike do početka XVIII veka*, Naučna knjiga, Beograd, 1973, st. 239.

država nije samo sredstvo za postizanje cilja, već je, kako je to i navedeno sama sebi cilj.

Makijaveli se u svom radu pretežno bavi konkretnim problemima i ne ulazi u dubinu stvari. On daje lek za konkretnu situaciju, ne neku iluzionističku teoriju. Njegova dela su oslobođena mistike i iracionalnog mišljenja, jer je on pre svega realista.

O DELU I OKOLNOSTIMA U KOJIMA JE NASTALO

Podstaknut ličnim, političkim i patriotskim motivima, inspirisan političkim prilikama i antičkom političkom mišlju, Makijaveli 1513. godine svoje dugogodišnje iskustvo pretače u spis nazvan *Vladalac*. Po svojoj sadržini praktičan priručnik o veštini zadobijanja vlasti, Makijaveli kao najdragocenije što ima, zalog svoje odanosti, upućuje članu porodice Mediči – Lorencu Medičiju Vojvodi Urbino (Lorenzo di Piero de Medici), sa apelom da se Italija probudi i oslobodi tuđina.

Napisan konciznim i jedinstvenim stilom, bogat primerima, *Vladalac* ima dvadesetšest (26) glava. U prvim glavama govori o državi, drugim o vladaru. *Vladalac* se završava sledećim Petrarkinim stihovima:

Vrlina protiv besa
Uzeće oružje i bitka će biti kratka,
Jer stara hrabrost
U italskim srcima još nije umrla.²⁶⁹

Iako prema Makijaveliju ovaj spis odiše samo iskrenošću, zbog surovosti njenog sadržaja, Katolička crkva ga je stavila na listi zabranjenih knjiga (Index Librorum Prohibitorum)²⁷⁰ koje se ne mogu čitati bez odobrenja pape.

Vladalac je delo o monarhiji, jedinstvena rasprava o moralu, u kojem Makijaveli „[...] nastoji da vladaocu ukaže na sredstva koja su u duhu vremena i u skladu sa ljudskom prirodom“²⁷¹. Pisan u uslovima nezapamćene izvitopirenosti Italije, sa ciljem da se da realističan odgovor na pitanje kako doći i održati se na vlasti u državi koju karakteriše drugačiji moral i beskrupulozna politička borba, ovo delo je jedno fascinantno svedočenje o prilikama Makijavelijevog vremena.

Makijaveli u *Vladaocu* ne žrtvuje svoju ideju o preimućstvu republike, već realno nalazi da je monarhija i tiranija jedino što mogu da spase Italiju i stvore pogodno tlo za uspostavljanje stabilne republikanske vladavine, jer „[...] republika može trajati samo dotle dok se narod ne pokvari, t.j. dok se ne stvori jedan

²⁶⁹ N., Makijaveli, *Vladalac*, IP Knjiga NBBA, Neven, Zemun, Novi Beograd, 2003, st. 241.

²⁷⁰ M., Lekić, *Na njega se pozivali fašisti, antifašisti, komunisti, liberali, staljinisti, Večita modernost firentinskog mislioca: 500 godina Makijavelijevog „Vladaoca“*, 2013, [online]. Dostupno na: <<http://www.vijesti.me/caffe/-na-njega-se-pozivli-fasisti-antifasisti-komunisti-liberali-staljinisti-147117> [28.04.2016].

²⁷¹ S., Hadživuković, *Francusko prosvetiteljstvo, odraz vere u ljudski napredak*, Prometej, Novi Sad, 2005, st. 26.

bogataški red, jedna aristokratija i dok vojne vrline ne stanu slabiti“²⁷². Makijaveli na monarhiju pristaje jer je po svemu sudeći republika postala neizdrživa. Doduše, njegova ideja o monarhiji, iako crpena iz antičkih vremena, nije namenjena normalnim prilikama, već baš onakvim kakve su vladale u Italiji i njenim državicama.

Makijaveli je „[...] izgradio svoju političku teoriju, karakterističnu za prilike njegovog vremena i za njene potrebe“²⁷³ i „iz političkih događaja svog vremena on je izveo pouku, da moralno oduševljenje ne znači ništa, a državnička veština znači sve“²⁷⁴.

Pored patriotizma *Vadalac* je i odraz neopisive želje i težnje Makijavelija da se približi vladajućoj porodici, kako bi uživao ponovo kakvu funkciju.

Da bi opravdao svoje stavove, da njegove reči ne bi bile bez kakvog uporišta, samo prazna pisanija, Makijaveli u *Vladaocu* kao primere navodi i komentariše istorijske događaje, jer:

„Mudar čovek treba da sledi trag najslavnijih ljudi, pa ako se i ne poistoveti s njima, bar u nečemu približi, onako kako to čine dobri strelci kad su suviše udaljeni od cilja a svesni dometa svoga luka, nišane iznad cilja, ne zato da strelu usmere previsoko, već da pogode metu.“²⁷⁵

Ovaj patriota, svu svoju nadu polaže u vladaoca koji nije obdaren besprekornim osobinama, nije oličje pravednosti i humanosti, niti je sluga naroda, kao što je to Danteov univerzalni vladar, već je sazdan tako da može savladati neprijatelja i biti instrument narodnog oslobođenja i ujedinjenja, ne birajući sredstva, usmeren samo ka cilju.

a.) Okolnosti u Italiji

Italija je u XV veku bila najbogatija zemlja. U njoj je cvetala privreda, umetnost i kultura, razvijalo se buržoazijsko društvo i raskidalo se sa feudalnim okvirima. Iako u privrednom i kulturnom pogledu bogata, bila je rasparčana na varoške državnice u kojima se vodila beskrupulozna politička borba, postojala jasna klasna izdeferenciranost, i nije se marila za vojno uređenje. Na vlasti je bila buržoazijska oligarhija, a masa je bila bez političkih prava. Na papskom prestolu smenjivale su se pape koje su oličenje grehova.

Iscrpljena unutrašnjim borbama između buržoazije i feudalaca, „obdarena“ društvom labave svesti i pokolebljivog morala, u nedostatku stabilne vojske bila je na konstantnoj meti spoljnih agresora.

Za državu u kojoj je egzistiralo pet većih država (Papska država, Milano, Firenca, Venecija i Napulj) svaka sa svojim vladarom, uređenjem i tuđinima, izlišno

²⁷² S., Jovanović, op.cit.,st. 122.

²⁷³ J., Kolaković, *Historija novovjekovnih političkih doktrina (od XV stoljeća do 1848.godine)*, Zrinski Čekovac, 1976, st. 53.

²⁷⁴ S., Jovanović, op.cit, st. 103.

²⁷⁵ N., Makijaveli, op.cit, st. 51.

je reći da je bila šta drugo do bojnog polja jakih, politički naprednih država, u kojima je izvršen proces centralizacije.

Iscrpna i neprestana borba za vlast podstaknuta ličnim interesima i česte promene, dovele su do geneze nekonvencionalnih moralnih shvatanja. Ovako rasturenu državu po Makijaveliju samo je tiranija mogla spasiti. On od tiranina očekuje da sve države i državnice objedini, kako bi ujedinjene oterale tuđine i ponovo uspostavile republiku.

b.) Porodica Mediči

Predstavnici porodice Mediči, vladali su Firencem od XIV do XVI veka. Za vreme Makijavelijevog života, pod uticajem Savanorole, dominikanskog kaluđera, koji je snio o reformi u Katoličkoj crkvi, 1494. godine Medičijevi bivaju proterani iz Firence. Međutim, okolnosti su se za Medičijeve promenile ustoličenjem pape Lava X (Giovanni di Lorenzo de' Medici), brata Lorenca Veličanstvenog (Lorenzo il Magnifico) i strica Piera Medičija ((Piero di Lorenzo de' Medici) kome se pripisuje odgovornost za njihovo prognanstvo)), kada slava Medičijima počinje da se vraća. Uz pomoć imenovanog pape i trupa španskog kralja Medičijevi se 1512. godine vraćaju u Firencu.

Vladalac je prvobitno namenjen Đulijanu (Giuliano di Lorenzo de' Medici), bratu pape Lava X, međutim usled njegove smrti Makijaveli ne stiže da mu spis uruči, te ga upućuje jednom papinom sinovcu Lorencu Vojvodi Urbino.

Makijavelijeva politička karijera i državna funkcija počinje sa proterivanjem i završava se sa povratkom Medičija.

Kroz *Vladaoca* i druge postupke, Makijaveli pokušava da se približi vladajućoj porodici kako bi ga uzeli u službu, međutim koliko god se trudio Medičijevi mu nisu pružili tu čast.

Lorenco Mediči, koji je bio kratkotrajni i beznačajni vladar iz slavne Mediči porodice, nikada nije stekao slavu niti se služio Makijavelijevim savetima koji su predočeni u *Vladaocu*, a ostao je upamćen samo zato što mu je Makijaveli uputio svoje remek delo.

Jedini član ove buržoazijske porodice za koga se aludira da se služio Makijavelijevim savetima, jeste Lorencova ćerka, Katarina Mediči (Caterina Maria Romula de' Medici), koja je bila odgovorna za Vartolomejsku noć.

Primećujem da u osobinama ove porodice Makijaveli nije video ništa posebno, da nije ona onaj činilac koji je ključan za spas Italije, te da bi uputio delo i bilo kom drugom, da se našao u istom trenutku, u isto vreme, na istom mestu. Ostaje mi samo da zaključim da su Medičijevi samo sredstvo za iskupljenje Italije, koje Makijaveli nije birao već mu je nametnuto, jer naposletku Medičijevi nisu učinili ono o čemu je Makijaveli snio.

c.) Čezare Bordžija

Od esencijalne važnosti za Makijavelija i njegov rad je susret sa Čezarom Bordžijom, svirepim tiraninom. Osobine ove beskrupulozne ličnosti i njegove podvige, Makijaveli vidi kao jedino što bi moglo ujediniti i spasiti Italiju, koja je na rubu propadanja.

Čezare Bordžija bio je sin Rodriga Bordžije (Rodrigo Lanzol y de Borja), pape Aleksandra VI, najpokvarenijeg pape u istoriji renesanse. Papa Aleksandar nastojao je da obezbedi svoju decu, te tako njegov sin Čezare sa sedamnaest godina postaje kardinal od Valensije, koju funkciju uživa sve do smrti brata Duke od Gandije, kada se vraća svetovnom životu.

U znak zahvalnosti papi Aleksandru, francuski kralj Luj XII daje mladom Bordžiji vojvodstvo od Valentina. Uz kraljevu podršku, papsku vojsku i novčana sredstva, poznatiji kao Vojvoda Valentino, Bordžija rešava da sve male tirane u Markama i Romanji očisti, kako bi papskoj državi povratio imovinu. Na čelu papske vojske, uz Francusku vojsku, radeći pre za sebe nego za papsku državu, prvenstveno osvaja Romanju u kojoj je uspostavio red, pravnu bezbednost i dobre sudove. Ne zaustavljajući se na tome, u nameri da od mnogobrojnih malih tiranija napravi jednu veliku gde će on stajati na vrhu, napredovao je sve dok nisu nastupile okolnosti o kojima Makijaveli govori u *Vladaocu*.

O njegovoj svireposti i izopačenosti svedoči i to da su „u toku samo nekoliko godina svi oni koji su imali nesreću da ga sretnu gadno su završili“²⁷⁶.

Zavisao od francuskog kralja, neuspevši da do kraja formira svoju vojsku pre smrti oca, ovaj karakterističan predstavnik izopačenosti i pokvarenosti svog vremena, biva poražen. Po Makijaveliju samo zbog nesrećnih okolnosti

„Karakteristične osobine ovog degenerika, čuvena po njegovoj svireposti, razvratu, prijevarama i verolomstvima - Machiavelli uzima kao uzor vladaru koji želi da učvrsti svoju novoosnovanu vlast.“²⁷⁷

Pošto je kod Bordžije, karakterne crte uhvatio tačno, dalje ih je prilagođavao i nijansirao prema svojim sklonostima, te Jovanović tvrde da „[...] ništa ne bi bilo pogrešnije nego po *Vladaocu* suditi o Čezaru Bordžiji“²⁷⁸.

Međutim iako je nesporno Makijavelijevo precenjivanje Bordžije, ne može se sporiti da prema prilikama onog vremena Makijavelijev Bordžija predstavlja model na osnovu koga se može osloboditi i ujediniti Italija, i dostići država koja je sama po sebi cilj. Što i sam Makijaveli govori, navodeći :

„Zato, vladalac koji stupa na presto i želi da se obezbedi od neprijatelja, da stekne nova prijateljstva, da pobedi silom ili lukavstvom, da ga narod zavoli ili da ga se plaši, da ga vojska sluša ili poštuje, da se oslobodi onih koji mogu ili moraju da ga napadnu, da obnovi zastareli način uprave, da bude strog i ljubazan, velikodušan i slobodouman, da raspusti nevernu vojsku i stvori novu, da održi prijateljske

²⁷⁶ L., De Krešenco, op.cit., st. 78.

²⁷⁷ J., Kolaković, op.cit., st. 54.

²⁷⁸ S., Jovanović, op.cit., st. 88.

odnose sa kraljevima i kneževima, tako da mu oni čine dobro sa blagonaklonošću, a zlo sa poštovanjem – takav vladalac ne bi u skoroj prošlosti mogao naći bolji uzor od Valentinovih postupaka.“²⁷⁹

d.) Moral i religija

O Makijavelijevom *Vladaocu* se pretežno govori kao o nemoralnom delu o nemoralnim radnjama i nemoralnim ličnostima. Međutim, kako on nije imao za cilj samo da govori o goloj nemoralnosti, za shvatanje Makijavelijeve političke teorije, neophodno je spoznati i njegovo shvatanje o dva morala.

Prvi moral je onaj koji se tiče privatnih odnosa, koji važi za pojedince u njihovom životu, i ne tiče se političara. Drugi moral je moral politički, moral čiji se cilj ogleda jedino u interesima države, to je moral u kojem je sve dozvoljeno, i moral u kojem se ne vodi računa o prvom moralu. Norme ovog drugog morala u bitnom se razlikuju od konvencionalnog morala. Moral, kao relativan fenomen ne sme se poistovetiti sa religijskim normama.

Izvodeći ovu podelu, Makijaveli ne potencira na preimućstvu jednog nad drugim moralom, već jasno ukazuje da svaki ima svoje polje primene i da do štetnih posledica po stabilnost države dolazi ukoliko jedan moral zađe u drugi.

Iako ove ideje o moralu nisu izvorno Makijavelijeve, već crpene iz antičke politike, iako nije ni prvi ni jedini koji je raskinuo sa moralnim obzirima (to čine i Džon od Salzberija koji izlaže teoriju tiranocida – ubistva tiranina), on ih iznosi na brutalniji način, način oslobođen svake metafizičnosti, što tokom istorije nalazi na oštru osudu.

Politička borba u Italiji i očigledna nemoralnost poglavara Katoličke crkve kod Makijavelija izazivaju skeptičnost prema religiji, te on raskida sa religijom kao metafizičkim smislom svega, i uvažava je samo kao sredstvo za uspostavljanje vlasti. Makijavelijevo vraćanje antičkoj politici znači raskidanje sa hrišćanskim moralom. Po njemu religiozne dužnosti važe samo u granicama privatnog života, a u javnom i političkom životu te dužnosti moraju ustaknuti pred državnim. „Političku malodušnost modernih ljudi Makiaveli otvoreno stavlja na teret hrišćanstvu.“²⁸⁰ Religija je za njega korisna, koliko koristi državi.

Istina, i pre i posle njega bilo je onih koji su raskinuli sa verskim učenjima, kao što je Spinoza raskinuo sa verskim učenjem po kojem je bog stvorio svet, Dante koji u *Monarhiji* proklamuje da je država nezavisna od crkvene vlasti, Makijavelijev raskid je teži i upečatljiviji jer on istovremeno raskida i sa religijskim i moralnim obzirima, što je izazvalo reakcije, o kojima se i danas govori.

---

²⁷⁹ N., Makijaveli, op.cit, st. 72.

²⁸⁰ S., Jovanović, op.cit.,st. 107.

VRESTE VLADAVINA I NAČIN NA KOJI SE ZADOBIJAJU

Na početku svog izlaganja o vrstama vladavina i načina na koji se zadobijaju, Makijaveli ističe da vladavine mogu biti ili monarhije ili republike. *Vladalac* je spis o monarhijama, dok je o republikama govorio u *Raspravi o prvih deset knjiga Tita Livija*.

Za razliku od Aristotela, Makijaveli ne poznaje aristokratiju kao prihvatljiv oblik državnog uređenja. S obzirom na oligarhijsku vladavinu u Firenci i drugim italijanskim državicama, on nije mogao u potpunosti predvideti njeno postojanje. Doduše iako ne predstavljaju identične oblike državnog uređenja, oligarhija i aristokratija u suštini predstavljaju vladavinu manjine nad većinom. Kako je vlada manjine doprinela propadanju Italije, to je Makijaveli ne smatra korisnim društvenim uređenjem.

Monarhije mogu biti nasledne ili nove, a „osvajaju se tuđim ili sopstvenim oružjem, srećom ili hrabrošću“²⁸¹.

Nove monarhije su ili sasvim nove ili mešovite, one u kojima su delovi pridodati naslednoj državi. Nove monarhije osvajaju se silom – svojim oružjem i sposobnostima, a izuzetno i tuđom vojskom i srećom, zločinom i naklonošću naroda.

a.) Nasledne monarhije i način na koji se zadobijaju

Nasledne monarhije su one monarhije u kojima jedna vladarska dinastija dugo vlada. Nasuprot novih monarhija, nasledne monarhije su sigurnije vladavine, s obzirom da je tu narod navikao da živi pod istom dinastijom, te za njihovo održanje je dovoljno da se ne menja sistem uprave, i da se prilagodi prilikama i vremenu.

Odlika ovih monarhija, zahvaljujući njihovoj dugotrajnosti je da se teško gube, ali i kada se izgube lako se mogu povratiti. Iako, u načelu stabilne, i ove monarhije usled izuzetnih okolnosti i pod pritiskom neke velike sile, mogu se izgubiti.

Bez obzira na način zadobijanja vladavine, najbolji način održavanja vladavine jeste kada vladalac ima dovoljno ljudstva i novca kako bi se održao sam, u suprotnom mu je neophodna pomoć drugih.

b.) Nove monarhije koje se osvajaju svojim oružjem i sposobnostima

Nove monarhije su kako je navedeno ili sasvim nove ili mešovite.

U mešovitoj vladavini teže je održati se jer novi vladalac ima puno neprijatelja, i do promene vladaoca dolazi samo zato što „[...] građani vole da

---

²⁸¹ N., Makijaveli, op.cit.,st. 11.

promene vladaoca misleći da će naći boljeg²⁸². Kao što su podstaknuti Savanorolom, Firentinci proterali Medičijeve.

Novoosvojena država koje se nakon osvajanja pripaja državi koja je starije od one koja se osvaja, služi se istim jezikom ili su iste oblasti, lako se zadržava, naročito ako nije navikla da živi u slobodi, te je dovoljno iskoreniti lozu prethodnog vladaoca i ne menjati zakone.

Ako se novoosvojena država pripaja državi sa različitim jezikom, običajima i društvenim uređenjem, vladalac može zadržati vlast, ukoliko bude spretan i imao mnogo sreće. On se može nastaniti u osvojenoj državi kao što je Turčin u Grčkoj, osnovati naselja koja bi predstavljala državu u malom ili držati vojsku. Dva prva načina su dobra i učinkovita dok treći predstavlja nužno zlo, skupo i opasno.

Od značaja za zadržavanje vlasti, jeste mogućnost vladara da uguši nemire, koje Makijaveli poredi sa tuberkulozom. S toga vladalac koji ne boravi u osvojenoj državi nije u mogućnosti da uvidi zlo koje se razvija, te će ono uzeti maha, i leka više nema.

Na primeru Francuske i Turske, Makijaveli razlikuje dve vrste uređenja u osvojenim državama. Tačnije, vladar može vladati na dva načina, kao apsolutni monarhista - kada su svi ostali njemu potčinjeni, te u svakom pogledu zavise od njega ili kao umereni monarhista - kada se na čelu nalazi vladalac i velikaši koji zauzimaju položaje ministra po tradiciji visokog roda, koji i sami vladaju u nekim oblastima. Prve se teško osvajaju, a zadržavaju se ako se iskoreni vladarska loza, dok se druge lako osvajaju a teško zadržavaju, jer nije dovoljno da se samo zatre vladajuća loza.

Poseban problem predstavljala kako održati vlast u državama koje su navikle da žive po svojim zakonima i u slobodi. Od tri ponuđena načina (uništiti ih, nastaniti se u njima, živeti po njihovim zakonima uz određene obaveze naroda), Makijaveli zaključuje da je najsigurnije u njih se nastaniti ili ih uništiti.

Sasvim nove vladavine, kao što je bio Milano za Frančeska Svorce, prvenstveno se osvajaju svojim oružjem i hrabrošću (sposobnošću), a održavaju se u zavisnosti od veštine vladara, srećnih okolnosti i naklonosti sudbine. Iako srećne okolnosti i sudbina mogu uticati na uspostavljanje vladavine, vladalac ovako zadobijene vladavine ne sme se preterano uzdati u sreću, već u svoju sposobnosti.

U *Vladaocu* se Makijaveli preterano ne bavi unutrašnjim uređenjem. Tek negde - negde ukaže na njen značaj. Tako, kod vladavina koje se osvajaju silom, ističe da nema težeg poduhvata od uvođenja novih zakona. Donosioci ovih zakona, iliti promena mogu biti zavisni od drugih ili autonomni. Oni samostalni na svojoj strani moraju imati naoružanje, inače će propasti kao nenaoružani prorok Điolomo Savanorola.

---

²⁸² N., Makijaveli, op.cit.,st. 19.

c.) Nove monarhije koje se osvajaju tuđim oružjem ili srećom, zločinom ili naklonošću naroda

Kako smo i naveli vladavine se osvajaju silom (svojom vojskom i veštinama), međutim to nije jedini način, jer se vladavine izuzetno mogu osvojiti i tuđim oružjem ili srećom, zločinom ili naklonošću naroda.

Na primeru Čezara Bordžije Makijaveli izvodi naučna pravila i formu, vladavina koje se osvajaju tuđim oružjem ili/i srećom.

Srećom dolaze na vlast oni kojima je država prodana ili data na poklon. Kako u zadobijanju ovih vladavina nije bilo kakvih prepreka, može se zaključiti da vlast zadobijaju lako. Nevolja je na drugoj strani, kako zadržati ovako dobijenu državu. Na tom putu vladalac nalazi na mnoštvo prepreka, zavisan od dobre volje i sudbine onih koji su ga podržali. Tako i Čezare Bordžija dolazi na vlast zahvaljujući sreći – vladavini oca na prestolu Katoličke crkve, koristeći tuđe oružje, a gubi kada je „[...] srećna zvezda njegovog oca zašla [...]“²⁸³.

Zločinom je lako osvojiti vladavinu, kao što je to učinio Sicilijanac Agatokle i Olveroto Farmljanin. Zločin u cilju osvajanja vladavine pretpostavlja određene osobine osvajača.

Makijaveli pravi razliku između dobrih i rđavih zločina. Dobar je onaj zločin koj se izvrši samo jednom da bi se sačuvala vlast i više se ne ponavlja, loš je kada je počinjen u rđave svrhe, odnosno kada na početku zlodela nisu velikog obima ali se vremenom povećavaju. Tako da Makijaveli preporučuje da sve nužne svireposti treba učiniti odjednom. „Treba osuditi ne nasilje koje obnavlja, nego nasilje koje upropaštava“.²⁸⁴

Govoreći o zločinu kao sredstvu za zadobijanje vlasti, Makijaveli ne ističe da ono moralno i prihvatljivo, ni da se njim stiče dobra reputacija, već samo konstatuje njegovo postojanje.

Kao poslednje, ali ne i najmanje bitno, Makijaveli navodi da građanska lica mogu postati vladaoci i naklonošću naroda. Oni to mogu postati ili voljom naroda ili voljom velikaša, u svakom slučaju služeći se lukavstvom. Bez obzira čijom naklonošću dođu na vlast, uvek moraju težiti da pridobiju narod, jer su narodne težnje časnije. Narod se pridobija tako što se stavlja pod zaštitu vladaoca. Takođe, neophodno je da vladalac utvrdi način uprave pod kojim će se njegovi podanici uvek osećati potrebu za državom i njim.

d.) Crkvene države

Na kraju izlaganja o vrstama vladavina i načina na koji se zadobijaju, Makijaveli posebnu glavu posvećuje vladavinama koje se po svojim specifičnostima razlikuju od svih napred iznetih.

---

²⁸³ N., Makijaveli, op.cit., st. 63.

²⁸⁴ Razmatranje o prvih deset knjiga Tita Livija, cit. u Smailagić, N., *Historija političkih doktrina, antika, srednji i novi vek*, Napred Zagreb, 1970, st. 249.

Crkvene države se osvajaju sposobnošću ili srećom, a održavaju se i bez jedne i bez druge, s obzirom da se temelje na verskim institucijama. Samo ove vladavine su sigurne, jer je religija garantovano sredstvo za održavanje vlasti.

Čak i ovde Makijaveli ne propušta da se vidno dodvori Medičijevima, te papu Lava karakteriše dobrotom i velikim vrlinama.

VOJSKA

Vojska i vojna organizacija jeste ono što najviše zaokupljuje Makijavelija. Jovanović čak i navode da je njegovo interesovanje za vojnu organizaciju prelazilo u monomaniju²⁸⁵. Ova okupljenost Makijavelija za uzrok ima lošu vojnu organizaciju koja je jedan od krucijalnih činilaca propadanja Italije. Spas Italije, između ostalog zahteva i preuređenje vojne organizacije. Da bi to preuređenje bilo uspešno, neophodno je spoznati vrste i odlike vojske. Uslovljavajući dobru vojsku dobrim zakonima, Makijaveli se zadržava samo na izlaganju o vojsci, jer dobra vojska pretpostavlja i dobre zakone, i jedno ne ide bez drugog.

Makijaveli poznaje četiri vrste vojske, i to: sopstvenu ili narodnu, najamničku, pomoćnu i mešovitu. Ideal je vojska sazdana od svojih podanika, svojih građana, tzv. narodna vojska jer kako navodi „[...] bez sopstvene vojske, nijedan vladalac nije bezbedan, i vlada na sreću, jer u nesreći nema snaga koje bi ustale u njihovu odbranu“²⁸⁶, dok su druge opasne i nepotrebne. Na primeru Rima i Sparte jasno se vide preimućstva ovog oblika vojnog uređenja.

Plaćenička, odnosno najamnička vojska je opasna jer je ništa do plate ne veže za onog za koga ratuje, a kako je ta plata mala, glavna osobina ove vojske je što se sa njom sporo, prekasno i malo osvaja, ali se zato iznenada i strahovito gubi. Štetnost najamničke vojske dokazuje se time što je Italija bila na rubu propasti zato što se uzdala u najamnike.

Pomoćna vojska je ona vojska koju vladalac poziva u pomoć da ga brani. Koliko je korisna za onog koji je šalje, toliko je i opasna za onog ko je zove. Ova vojska je mnogo opasnija od najamničke, jer je jedinstvena i u službi drugog, i kod nje je najopasnija hrabrost.

Od ove vojske se razlikuje mešovita, koja je delom najamnička delom narodna. Bolja je od najamničke i pomoćne, ali ne i od narodne.

Čezare Bordžija, kako Makijaveli navodi, tokom svog osvajanja služi se svim napred navedenim vidovima vojske. Prvobitno, pomoćnom, za koju uviđa da je opasna. Kako bi premostio prepreke okreće se najamnicima. Međutim, uvidevši i njihove mane pokušao je da formira svoju vojsku, što mu do kraja ne uspeva, te njegova vojska ostaje mešovita. Da mu sreća nije okrenula leđa, Čezare bi formirao čisto narodnu vojsku, i sa njom završio započeto.

Da bi država imala dobru vojsku vladalac mora da bude i vojskovođa, da se u svakom trenutku bavi problemom vojske, posebno u miru, jer „vladaoca ne sme

²⁸⁵ S., Jovanović, op.cit.,st. 132.

²⁸⁶ N., Makijaveli, op.cit., st. 127.

ništa drugo da zaokuplja, ni o čemu drugom da razmišlja, ništa da proučava osim načina ratovanja, vojne organizacije i discipline“²⁸⁷.

PSIHOLOŠKI PROFIL VLADARA

Makijaveli daje jedan realistički psihološki portret osnivača države, ne zanoseći se iluzijama. On svog iskupitelja Italije, daruje osobinama koje doprinose uspehu, bilo da su dobre ili loše. Ovaj vladalac sazdan je da može osloboditi i ujediniti Italiju, bez obzira na sredstva, stremeći ka cilju.

Davajući praktične savete, Makijaveli nastoji da vladaocu koji želi da se održi, prikaže da mora svoje postupke uskladiti potrebama, i da ne čini ono što treba činiti, jer će propasti.

U ljudskoj prirodi nije posedovati samo dobre osobine, te tako ni vladalac ne može biti obdaren isključivo dobrim, pa je s toga poželjno je da ima osobine koje će mu omogućiti da sačuva vlast. Za vladaoca je najbitnije da bude mudar. Birajući između škrtosti i darežljivosti, svireposti i blagosti, ljubavi ili straha naroda, verolomstva ili držanja reći, Makijaveli se opredeljuje za prve osobine, što objašnjava u daljim glavama.

Za darežljivost Makijaveli kaže da je opasna osobina, koja će vladaoca dovesti do popasti, te je za njega bolje da se postavi kao škrtica, jer tada neće morati da uzima od naroda i imaće dovoljno da obezbedi državu.

Vladalac treba da bude svirep, toliko koliko mu je to potrebno zarad jedinstvenosti naroda, ujedinjenja i uređenja države. Ovaj svirepi vladar treba da nastoji da ipak ostavi utisak blagog čoveka, jer vrline nisu dovoljne za postizanje uspeha. Vladalac, takođe ne sme da bude lakoveran, nagao, mora biti odmeren, obazriv i čovečan. Za dobru vladavinu najpoželjnije je da narod vladaoca i voli i plaši ga se, a ukoliko se mora birati između ova dva, svakako je sigurnije da ga se plaši, jer je ljudska priroda prevrtljiva. Vladalac mora nastojati da ga podanici iz straha ne mrze, a svakako će ga mrzeti ukoliko dira u njihovu imovinu i žene.

Iako, stvarnost retko dozvoljava da vladalac bude obdaren samo vrlinama, on se mora pretvarati da je njima obdare, treba ostavljati utisak da je blag, pouzda, čovečan, častan i pobožan. Treba da vlada sobom i da se okreće kako vetar duva. Kao kentaur vladar mora biti poluživotinja i polučovek, mora znati da se uvuče u kožu i lisice i lava, i treba biti sposoban da prekrši datu reč ako okolnosti to nalažu.

Vladalac će nesporno biti omrznut ako je grabljiv i dira u imovinu i žene podanika, ako je prevrtljiv, slab, malodušan i neodlučan. On svojim postupcima mora da pokaže hrabrost i snagu, mora se čuvati kako od svojih podanika, tako i od spoljnog neprijatelja. Od naroda se može zaštititi izbegavajući postupke zbog kojih bi bio omrznut. Vladalac će biti izuzetno poštovan zbog velikih poduhvata i izuzetnih duhovnih osobina.

Tvrđave vladaocu ništa ne mogu pomoći ako ga narod mrzi. Od prezira mase se mora čuvati, jer je naklonost naroda najbolja tvrđava. Dobra unutrašnja

---

²⁸⁷ N., Makijaveli, op.cit., st. 131.

uprava je od presudnog značaja za uspeh vladavine, tako da vladalac mora nastojati da što više učestvuje u životima podanika, narodnim sastancima, i da nagrađuje narod.

U delu o vladaočevim ministrima Makijaveli zaključuje da su ljudi koji okružuju vladaoca odraz njega samog, te ukoliko su oni plemeniti i mudri, može se zaključiti da je i on sam takav. Ove ministre, vladalac treba da drži uz sebe, da ih obasipa počastima, nagrađuje, kako ne bi poželeli više i okrenuli se protiv njega.

Radi održavanja na vlast, važno je kloniti se laskavaca, oni su opasani i prevrtljivi. Vladar se ovih može kloniti, samo ukoliko uveri ljude da mu mogu govoriti istinu o onome o čemu ih upita.

Razmatrajući o uticaju sudbine Makijaveli dolazi do zaključka da je za vladaoca velika greška prepustiti se sudbini i sačekati redosled događaja. Sudbini se u globalu ne može osporiti postojanje i njen rušilački karakter, jer sudbina je žena i treba se krotiti²⁸⁸.

NAKLONOST NARODA

Iako *Vladalac* kao praktičan priručnik nije pisan za široke narodne mase, njegov cilj nije da negira uticaj naroda, čija naklonost svakako doprinosi zadobijanju i održavanju vladavine, a nenaklonost otežava vladaočev položaj. Makijaveli, istina ne zanemaruje, ali se isto tako ne bavi preterano ovim pitanjem. U par navrata podseća na značaj naroda, te tako na samom početku dela u vezi sa mešovitim vladavinama ističe da građani vole da promene vladaoca jer vladalac hteo ne hteo mora da vređa svoje podanike i da je za osvajanje neke pokrajine poželjno na svojoj strani imati naklonost naroda. Uz naklonost naroda, nije samo lakše zadobiti vlast, nego je lakše i održati je. Vladar koji ima na svojoj strani narod, ne mora se plašiti zavera, jer naklonost naroda je najjača tvrđava.

Iz stava Makijavelija prema podanicima, ponovo ističem da je država sama sebi cilj, i to cilj koji podanicima omogućava život u miru.

MAKIJAVELIZAM

Na kraju ostaje da ukratko ukažem na pojam koji se vezuje za Makijavelijevog *Vladaoca* – Makijavelizam.

Pretražujući rečnike, nalazim da je u Oksfordovom internet rečniku ovaj pojam definisan kao korišćenje lukavstva i dvostrukosti u politici ili uopšte, a da su mu sinonimi neiskren, intrigantan, prevrtljiv, izdajnički.²⁸⁹

U *Leksikonu stranih reči i izraza* Milana Vukajlije, makijavelizam je definisan kao „učenje italijanskog državnika i istoričara Nikole Makijavelija (Niccolò

²⁸⁸ N., Makijaveli, op.cit., st. 232.

²⁸⁹ Oxford dictionaries, [online] Dostupno na: <www.oxforddictionaries.com/defination/english/machiavellian />,[16.04.2015], cunning, schaming and unspolous especially in politics.

Machiavelli 1469-1527) izloženo u njegovoj knjizi „Vladalac“ (Il Principe), kojim preporučuje da se vladaoci u svom radu pridržavaju samo neograničenih načela mudrosti, ne vezujući se nikakvim zakonima morala i sentimentalnim obzirima, tj. da ne prezaju ni od kakvih sredstava da bi došli do cilja, sa geslom: cilj opravdava sredstvo.²⁹⁰

U psihologiji pak nalazim da je ovim izrazom označen jedan od tipova ličnosti crne trijade. Ličnosti koju karakteriše dvoličnost, emocionalna hladnoća, manipulacija drugima u cilju postizanja ličnog cilja, iskorišćavanje slabijeg, sve po principu bolje je manipulirati nego biti izmanipuliran.²⁹¹

Ne mogu da se ne zapitam da li je Makijaveli zaslužio da se za njegovo ime vežu ovako pogrdni pojmovi. Smatram, da ništa nije pogrešnije nego za Makijavelija i njegovog *Vladaoca* vezivati atribut lažan i neiskren, jer *Vladalac* je crpen iz stvarnosti, pisan po posmatranjima, nezavisan od ličnih načela autora pa je zbog toga baš i istinit. U cilju uspostavljanja stabilne države, u nemoralnim okolnostima, mogu se upotrebiti samo beskrupulozna sredstva.

Makijaveli nije ni prvi ni jedini među političkim teoretičarima koji je u cilju države raskinuo sa moralnim obzirima. Njegova jedina „greška“ je to što se nije u svojim radovima pozvao na neku religijsku osnovu, što svojim sredstvima nije dao osveštani karakter, jer da je to učinio zasigurno ne bi bio ovako shvaćen.

„Pametnan čovek neće nikada osuditi delo koje krši uobičajene norme da bi se njime zasnovala republika ili monarhija.“²⁹²

ZAKLJUČAK

Iako vekovima bukvalno tumačen, obeležen kao stožer najokrutnije političke prakse, Makijavelijev *Vladalac* se ne sme prosto reducirati na kliše „cilj opravdava sredstvo“, jer *Vladalac* je nastao kao produkt surove političke prakse, koja, primećujem, iako je vekovima menjala svoja obeležja, u srži ostala ista, s obzirom da je privatni interes ono što političari teško žrtvuju, i to na uštrb državnog i opšteg interesa.

Lično shvatam da Makijaveli u svom radu, poručuje da je radi interesa države, dugotrajnosti, stabilnosti i prosperiteta, srećnog i slobodnog života građana, dozvoljena upotrebu svirepih sredstava u rukama vladaoca, koji mora raditi u opštem interesu mimo svog privatnog.

Dakle, još u XVI veku Makijaveli je predvideo vanvremenske probleme političke prakse. Žrtvovanje privatnog interesa od strane političara zarad države jedan je naizgled nedostižni ideal, a Makijaveli nastoji da u *Vladaocu* između ostalog ukaže kako ovaj cilj ne bira sredstva.

---

²⁹⁰ M., Vukajlija, op.cit., st. 527.

²⁹¹ S., Dutina, 2014, *Ličnost, Mračna trijada: Makijavelizam, narcizam i psihopatija*, [online] Dostupno na: < <https://psihoblog.wordpress.com/2014/08/16/mracna-trijada-makijavelizam-narcizam-i-psihopatija/> > [28.04.2016].

²⁹² Razmatranja o prvih deset knjiga Tita Livija, cit. u R., D., Lukić, op.cit., st. 245.

LITERATURA:

1. De Krešenco, L., *Istorija moderne filozofije – od Nikole Kuzanskog do Galilea Galileja*, Svetovi, Novi Sad, 2004.
2. Hadživuković, S., *Francusko prosvetiteljstvo, odraz vere u ljudski napredak*, Prometej, Novi Sad, 2005
3. Jovanović, S., *Iz istorije političkih doktrina*, Beogradski izdavačko – grafički zavod, Jugoslavijapublik, Srpska književna zadruga, Beograd, 1990.
4. Kolaković, J., *Historija novovjekovnih političkih doktrina (od XV stoljeća do 1848.godine)*, Zrinski Čekovac, 1976.
5. Lukić, R., D., *Istorija političkih i pravnih teorija I knjiga, od antike do početka XVII veka*, Naučna knjiga, Beograd, 1973.
6. Makijaveli, N., *Vladalac*, IP Knjiga NBBA, Neven, Zemun, Novi Beograd, 2003.
7. Smilagić, N., *Historija političkih doktrina, antika, srednji i novi vek*, Napred Zagreb, 1970.
8. Vukajlija, M., *Leksikon stranih reči i izraza*, Prosveta, Beograd, 1980.

Sa interneta preuzeto:

1. Dutina, S., 2014, *Ličnost, Mračna trijada: Makijavelizam, narcizam i psihopatija*, [online] Dostupno na: < <https://psihoblog.wordpress.com/2014/08/16/mracna-trijada-makijavelizam-narcizam-i-psihopatija/> > [28.04.2016].
2. Lekić, M., *Na njega se pozivali fašisti, antifašisti, komunisti, liberali, staljinisti, Večita modernost firentinskog mislioca: 500 godina Makijavelijevog „Vladaoca*, 2013, [online]. Dostupno na: <<http://www.vijesti.me/caffe/-na-njega-se-pozivli-fasisti-antifasisti-komunisti-liberali-staljinisti-147117>> [28.04.2016].
3. Oxford dictionaries, dostupno na : < [http:// www.oxforddictionaries.com/defination/english/machiavelli](http://www.oxforddictionaries.com/defination/english/machiavelli) > [16.04.2015].

MACHIAVELLI'S THE PRINCE

Andjelka Radosavljević Milinković

Abstract:

Going through various books that deal with Machiavelli and his political thought, I noticed that the works are either too detailed for the common reader, or they do not contain enough information, so they appear to be inexhaustive, which is why I will try to give a complete, sufficient, but not muddled, overview of important events in Machiavelli's life, his political thought and content of the Prince. In particular, I will discuss the aim of the Prince, which is something that does not attract attention of many people, and is, therefore, neglected and abandoned as irrelevant and unworthy of interest.

Keywords: Machiavelli, The Prince, the state, instruments, purpose;